

Advies

Wetsvoorstel tot wijziging van de Wegverkeerswet voor wat betreft de ingangsdatum van een verval tot het recht van sturen (DOC55-3332/001)

woensdag 27 maart 2024

1 / Inleiding

Voorliggend wetsvoorstel beoogt de ingangsdatum van een verval van het recht tot sturen op abstracte wijze vast te leggen in de Wegverkeerswet. Meer bepaald zou dit verval automatisch ingaan twee maanden nadat het vonnis waarbij het als straf werd uitgesproken in kracht van gewijsde is gegaan.

De Orde van Vlaamse Balies (OVB) adviseert negatief over dit voorstel omwille van een aantal principiële en praktische bezwaren:

/ het wetsvoorstel lijkt in strijd met de grondwet

/ door het wetsvoorstel wordt het onmogelijk om bij de uitvoering rekening te houden met specifieke omstandigheden eigen aan de veroordeelde

/ het wetsvoorstel dreigt situaties te creëren waarbij een veroordeelde ernstige strafrechtelijke sancties riskeert terwijl hij niet op de hoogte is van een verval van het recht tot sturen

/ het wetsvoorstel regelt gelijklopende vervallenverklaringen niet afdoende

/ controle door politiediensten op vervallenverklaringen wordt door het wetsvoorstel bemoeilijkt

/ het wetsvoorstel gaat er verkeerdelijk van uit dat de betekening van een verstekvonnis alleen door de procureur kan gebeuren en veronachtzaamt daardoor een onzekerheid over het moment waarop het verval wordt uitgevoerd

2 / Scheiding der machten

Het wetsvoorstel voorziet in een automatische uitvoering van het als straf opgelegde verval van het recht tot sturen.

In onze rechtsorde komt het nochtans aan de uitvoerende macht, meer bepaald het openbaar ministerie, toe om strafrechtelijke vonnissen en arresten uit te voeren. Dit is niet alleen zo bepaald in de artikelen 165 en 197 van het Wetboek van strafvordering, het is ook zo geregeld in artikel 40 van de Grondwet:

“De rechterlijke macht wordt uitgeoefend door de hoven en rechtbanken. De arresten en vonnissen worden in naam des Konings ten uitvoer gelegd.”

Het wetsvoorstel lijkt dan ook in strijd met de grondwettelijk bepaalde scheiding der machten.

3 / Geen mogelijkheid meer tot aanpassing van aanvangsdatum

Doordat het wetsvoorstel voorziet in een automatische uitvoering “twee maand nadat het vonnis (...) in kracht van gewijsde is gegaan”, zou daarmee ook de mogelijkheid verloren gaan om de aanvangsdatum aan te passen aan de specifieke omstandigheden van de veroordeelde.

Zo is er bij de parketten een praktijk om voor bepaalde veroordeelden (bv. deze met een voorheen blanco strafverleden) rekening te houden met periodes waarin het verval van het recht tot sturen bijzonder belastend zou zijn (bv. drukke professionele activiteiten, zorg voor een ziek familielid, enz).

Evengoed wordt soms strategisch gewacht met de uitvoering van een verval van het recht tot sturen tot wanneer deze straf voor de veroordeelde een voelbaar effect heeft. Zo kan bij de veroordeling van een jong persoon die nog geen rijbewijs heeft gehaald, worden gewacht totdat deze over een rijbewijs beschikt alvorens een verval uit te voeren.

Wanneer het verval automatisch twee maanden na het in kracht van gewijsde gaan een aanvang neemt, kan met dergelijke specifieke omstandigheden geen rekening meer worden gehouden.

4 / Verval mogelijk van toepassing zonder kennis door de veroordeelde

Artikel 48 Wegverkeerswet bestraft het rijden spijs verval met een gevangenisstraf van 15 dagen tot 2 jaar en met geldboeten van 500 euro (x opdecimen) tot 2.000 euro (x opdecimen) alsook met een verval van het recht tot sturen van ten minste drie maanden en ten hoogste vijf jaar of levenslang.

Artikel 49/1 Wegverkeerswet bestraft het niet inleveren van het rijbewijs, nadat een verval van het recht tot sturen werd uitgesproken, met een geldboete van 200 euro (x opdecimen) tot 2.000 euro (x opdecimen). De hiervoor bepaalde gevangenisstraffen en geldboeten kunnen bovendien worden verdubbeld bij herhaling.

Het is dus niet onmogelijk dat iemand die spijs een opgelegd verval van het recht tot sturen toch een voertuig bestuurt, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar, een geldboete van (op basis van de actuele opdecimen) 16.000,00 euro en een levenslang rijverbod. Dit zijn geen lichte gevolgen en de vraag rijst dan ook of het nog proportioneel is niet langer te voorzien in een duidelijke en afzonderlijke kennisgeving van het moment waarop iemand zijn rijbewijs moet inleveren en niet langer het stuur mag nemen.

Het wetsvoorstel voorziet in een vermelding, in het vonnis op tegenspraak of bij de betekening van een bij verstek gewezen vonnis, van de laatste nuttige datum waarop de veroordeelde zijn rijbewijs kan doen toekomen op de griffie. Dit lost evenwel niet alle problemen op. Zo worden niet alle vonnissen op tegenspraak in aanwezigheid van de veroordeelde uitgesproken. Met name wanneer de rechtbank pas op een latere datum uitspraak doet, is het perfect mogelijk dat de veroordeelde geen effectieve kennis neemt van deze uitspraak (doordat hij zich niet naar de griffie begeeft en de griffie mogelijks ook niet beschikt over diens actuele adresgegevens) . Omdat het een uitspraak op tegenspraak is, treedt ze in kracht van gewijsde zelfs zonder betekening. Krachtens de in het wetsvoorstel voorziene bepalingen zou het verval dan twee maanden later automatisch intreden zonder dat de veroordeelde daar effectief kennis van heeft.

Ook bij een verstekveroordeling is de in de wetsvoorstel voorziene vermelding van de laatst nuttige datum niet waterdicht. De betekening van het bij verstek gewezen vonnis, waarin deze vermelding zou

worden opgenomen, gebeurt immers niet steeds aan de persoon. Wanneer zo'n verstekvonnis aan de woonplaats of aan de procureur gebeurt dan neemt de veroordeelde vaak geen kennis van deze betekening tot nadat het vonnis al in kracht van gewijsde is gegaan. Ook op die manier is het dus mogelijk dat een veroordeelde verder met een voertuig blijft rijden, onwetend van het feit dat een verval automatisch ten uitvoer is gelegd.

5 / Rechtsonzekerheid bij uitvoering gelijktijdige vervallenverklaringen

Het wetsvoorstel voorziet in een regeling om te vermijden dat twee apart uitgesproken rijverboden gelijktijdig zouden worden uitgevoerd, waardoor de veroordeelde als het ware aan de effectieve uitvoering van minstens één rijverbod zou ontsnappen.

Onder de actuele wetgeving stelt dit probleem zich niet echt omdat het openbaar ministerie de aanvangsdatum van meerdere rijverboden op elkaar kan afstemmen (supra punt 3).

Het wetsvoorstel bepaalt dat indien op het einde van de termijn van twee maanden er reeds een andere vervallenverklaring lopende is, het nieuwe verval pas ingaat op de eerste dag nadat de termijn van het lopende verval is beëindigd. Deze regeling zorgt er evenwel voor dat de vermelding in het vonnis op tegenspraak of bij de betekening van het vonnis op verstek, niet langer het beoogde effect heeft. Het wetsvoorstel erkent immers dat deze vermeldingen nodig zijn om een veroordeelde niet op abstracte wijze (door vermelding van de berekeningsregels) maar concrete wijze (door vermelding van een vaste datum) in te lichten over het moment waarop het verval in werking treedt.

De rechter die een verval uitspreekt kan onmogelijk weten of er twee maanden na het in kracht van gewijsde treden van zijn vonnis, al dan niet een andere vervallenverklaring lopende zal zijn. Ook een procureur die opdracht geeft tot betekening van een verstekvonnis kan dit niet met zekerheid nagaan.

De vermelding in het vonnis op tegenspraak of bij de betekening van een vonnis bij verstek zal dus de laatste nuttige datum op voorwaardelijke wijs moeten vermelden. Dit is voor de veroordeelde bijzonder verwarrend.

Doordat het verval, waarvan de automatische uitvoering wordt uitgesteld, ingaat op de eerste dag nadat de termijn van het lopende verval is beëindigd, zal een veroordeelde ook met de praktische moeilijkheid worden geconfronteerd zijn rijbewijs onmiddellijk te moeten doen toekomen aan mogelijks een andere griffie dan deze van het lopende verval. Wanneer het eerste verval een einde neemt op een zaterdag dan kan de veroordeelde zijn rijbewijs op de eerste dag van het tweede verval (een zondag) niet aan de griffie doen toekomen. Hij kan het rijbewijs op de eerste griffie immers niet ophalen en kan het op de tweede griffie niet afgeven.

Het wetsvoorstel houdt ook geen rekening met de omstandigheid dat het vertrekpunt van twee concurrerende vervallenverklaringen ook identiek kan zijn, waardoor het niet duidelijk is of deze dan toch gelijktijdig lopen of, indien niet, welke eerste en welke laatst wordt uitgevoerd.

Een en ander is niet louter hypothetisch. Zo kan het perfect dat het openbaar ministerie een persoon in twee aparte zaken om proceseconomische redenen voor dezelfde zitting van de politierechtbank dagvaardt. Wanneer de politierechtbank de zaken niet voegt, dan volgt er in beide aparte zaken een uitspraak. Deze uitspraken zullen doorgaans op dezelfde zitting plaatsvinden. Bij een behandeling op verstek is het evenmin ongebruikelijk dat het openbaar ministerie meerdere verstekvonnissen op hetzelfde moment aan een veroordeelde laat betekenen. Ook dan zal het aanvangspunt van de termijn van twee maanden een gelijke startdatum kennen.

Tot slot houdt het wetsvoorstel ook geen rekening met de mogelijkheid dat er ook meer dan twee vervallenverklaringen met elkaar in concurrentie kunnen komen. Wanneer iemand bijvoorbeeld een verval van zes maanden ondergaat, dan is het niet onmogelijk dat er in deze periode meerdere andere vervallenverklaringen de termijn van twee maanden bereiken. Volgens de tekst van het wetsvoorstel

zouden deze andere vervallenverklaringen dan allen (gelijktijdig) aanvangen op het einde van het verval van zes maanden. Dit is waarschijnlijk niet de bedoeling. In de huidige stand van de wetgeving kan de procureur eenvoudig de diverse vervallenverklaringen consecutief laten ingaan.

6 / Bemoelijking controle politiediensten

Het is bij de controle op de naleving van vervallenverklaringen belangrijk dat politiediensten eenvoudig kennis kunnen nemen van actieve vervallenverklaringen.

Wanneer de uitvoering van een vervallenverklaring, zoals in de huidige wetgeving, afhangt van een actieve tussenkomst van het openbaar ministerie is dit betrekkelijk eenvoudig te realiseren. Het moment van uitvoering kan dan worden ingegeven in een databank. Bovendien wordt met uitvoering gewacht totdat ook tegen een verstekvonnis geen hoger beroep en geen verzet binnen de gewone termijn kan worden ingesteld.

Wanneer de uitvoering evenwel automatische verloopt, maar de termijn van automatische uitvoering kan variëren naar gelang er ook een andere lopende vervallenverklaring is (supra punt 5) en/of er tegen een verstekvonnis al dan niet rechtsmiddelen worden aangewend, dan lijkt dit niet haalbaar. Bij het actualiseren van een databank heeft men immers niet steeds kennis van het instellen van hoger beroep of verzet binnen de gewone termijn tegen een verstekvonnis.

7 / Betekening verstekvonnis niet alleen door procureur - onzekerheid over uitvoeringsdatum

Een verstekvonnis in strafzaken treedt in kracht van gewijsde wanneer de gewone termijn om verzet of beroep aan te tekenen is verstreken en in voorkomend geval wanneer ook de cassatietermijn is verstreken.

De termijn om zowel beroep als verzet binnen de gewone termijn aan te tekenen tegen een verstekvonnis vangt pas aan op het moment van betekening van het vonnis (artikelen 172, derde lid; 203, eerste lid; 171 en 187, eerste lid van het Wetboek van Strafvordering).

De termijn om cassatie in te stellen verstrijkt bij vonnissen, gewezen op verstek ten aanzien van de beklaagde, die nog vatbaar zijn voor verzet pas na het verstrijken van de gewone termijn van verzet (artikel 424 Wetboek van Strafvordering). Zoals gesteld start deze gewone termijn van verzet pas op het moment van betekening.

In tegenstelling tot waarvan het wetsvoorstel lijkt uit te gaan, kan deze betekening niet alleen gebeuren op verzoek van de procureur, maar bijvoorbeeld ook op verzoek van de burgerlijke partij. Van zo'n betekening wordt geen kennis gegeven aan de procureur zodat deze onwetend kan zijn over de betekening en dus ook over het moment waarop het vonnis in kracht van gewijsde treedt. Wanneer de procureur niet weet wanneer een vonnis in kracht van gewijsde treedt, kan hij evenmin weten wanneer volgens het wetsvoorstel het verval (2 maanden vanaf het in kracht van gewijsde treden) juist een aanvang neemt.

Doordat een betekening ook op verzoek van een burgerlijke partij kan gebeuren, is het mogelijk dat een verval automatisch in werking is getreden, zonder dat de bij verstek veroordeelde, bij de betekening van het verstekvonnis, gewezen werd op de datum waarop dit verval zou ingaan. De verplichting om op deze datum te wijzen, rust immers alleen op het openbaar ministerie.

Bij een eventueel latere betekening van het verstekvonnis door de procureur kan deze niet met zekerheid tegemoetgekomen aan de verplichting van het wetsvoorstel om melding te maken van de laatst nuttige datum waarop de veroordeelde zijn rijbewijs moet doen toekomen aan de griffie. Mogelijks

wordt een verkeerde datum meegedeeld, hetgeen de veroordeelde natuurlijk op het verkeerde been zet.

Dit alles met dreiging van de ernstige strafrechtelijke sancties voor de veroordeelde die spijs het automatisch uitvoerbaar verval toch zou rijden (supra punt 4).

